

• Kommentar

Viktiger: Åpenhet og gjennomsiktighet i matproduksjonen - rett fra jord til bord - blir viktigere og viktigere.

Foto: Mariann Tvette

En smakebit på matproduksjon

Andelslandbruk gir flere mennesker innblikk i bondens arbeid og matens opprinnelse. Det er viktig folkeopplysning.

Høstona er stort sett over også for fritidsbøndene som har kjøpt seg inn i et andelslag. Avlingene er i hus fra jorder og grønnsaksåkre og mange har fått et første møte med råvarer de selv har vært med på å drive fram og produsere.

Ønsket om å spise kortreist mat man vet hvor kommer fra, er én av årsakene til at andelslandbruket er i god vekst, med 12 nye bruk registrert i år. Mange av oss er på jakt etter det vi opplever som ren mat. Frukt, grønnsaker og kjøtt som er tuklet minst mulig med.

Bondens marked, Reko-ringer og markedshager får stadig flere faste kunder som handler kvalitetsprodukter i sesong, rett fra produsenten uten mellomledd. Samtidig klør mange i fingrene etter å dyrke noe sjøl. Koloni- og parselhager har interesserte på ventelister og Felleskjøpet meldte om voldsomt salg av grønnsaksfrø og nyttevekster da koronaen slo til i vår.

Åpenhet og gjennomsiktighet i matproduksjonen - rett fra jord til bord - blir viktigere og viktigere. De som ikke har plass, tid, evne eller lyst til å dyrke helt

på egenhånd, finner et godt alternativ i å kjøpe seg inn i et andelsbruk. Det gir en smakebit på sjølforsyning, ofte med hjelp fra en erfaren bonde.

I fjor ble det kjøpt totalt 4245 andeler i Norge. Gårdene selv oppgir at oppunder 10.000 mennesker hvert år spiser den maten som dyrkes gjennom andelslandbruk. Det er kanskje ikke så mye totalt sett. Men det er mennesker som har fått et godt innblikk i hva som skal til for å produsere mat i Norge.

Det er lett å se for seg andelshaverne som et stereotypt urbant hippie-par som vil ha følelsen av møkk under negla. I praksis er det både barnefamilier, eldre par, tidligere gårdbrukere og restauranter.

Til felles har de interessen for bærekraft og økologi som metode og mål for matproduksjon. De er opptatt av å sette et lite miljømessig fotavtrykk, bidra til lite matsvinn og spise sesongferske, kortreiste råvarer. De ønsker å støtte norsk landbruk og får tilbake et sosialt fellesskap med dugnader, høsttakkefester og utveksling av matoppskrifter.

Men å kjøpe en andel av en gårds produksjon på forhånd, før det er satt noe i jorda, er et engasjement som forplikter. De fleste er med på åkeren underveis i sesongen. Slik fungerer andelslandbruket som en jordnær kunnskapsformidler om produksjon av norsk mat. Man involveres i hele prosessen fra planlegging og utvelging av sorter, til innhøsting og får innblikk i både arbeidsmengde, risikofaktorer og plantenes egenskaper.

Andelsjordbruket fungerer neppe som noen stor rekrutteringsarena til bondeyrket, men kunnskapsoverføring er et nøkkelord. Deltakelsen skaper bevisste forbrukere med kunnskap om hvor maten kommer fra. Her drives integreringsprosjekter for innvandrere, undervisning for skoleklasser og barnehager, mens gartnere og studenter får være med på den praktiske delen av utdanninga si.

Med økonomisk sikkerhet for å få omsetning på varene, er det lettere for bonden å gjøre omstilling i produksjonen, prøve nye grønnsakssorter, endre dyrkingsmåter og tilby et stort mangfold. Når produsent og konsument deler risikoen for årsvariasjon i avlingene, minker sårbarheten mens stabiliteten øker. Da kan mange bønder tilby så mye som 30-50 ulike arter, uten å måtte satse i stor skala.

Men et visst volum av andelshavere må til og her er variasjonen stor. Mens de nyeste kanskje bare har ti, ligger mange rundt 100, mens de store, erfarne har opp i 500 andelshavere. Og selv om en hard kjerne av forbrukere holder stand over tid, er det nødvendig med kontinuerlig rekruttering på grunn av gjennomtrekk.

Andelshaverne oppdager kanskje hvor mye tid matproduksjon faktisk tar. Man bindes til tidspunkter for å så og plante, luke, tynne eller høste og opplever at sesongforpliktelsene er krevende. At flere også får dette innblikket i og forståelsen for bøndenes arbeidsvilkår kan man se på som kjærkommen folkeopplysning.

Hva gjør den direkte kontakten mellom

produsent og forbruker med de verdikjedene og innarbeidede strukturene vi har ellers i landbruket? Lite. Andelslandbrukets småskala-image og direkte omsetningskanaler bryter riktignok med industriell produksjon. Men en marginal del av jordbruket drives på denne måten - uten å utgjøre noen trussel mot det etablerte.

Også andelshavere kjøper det meste av maten sin i butikken, men de bidrar til å øke interessen for og etterspørselen etter norskproduserte råvarer.

Anne Ekornholmen

Anne Ekornholmen er politisk redaktør i Nationen.